

Seitsmeteistkümnes rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad

Yongin (Korea Vabariik), 29. juuli – 2. august 2019

Individuaalvõistluse ülesanded

Ülesannete lahenduse vormistusreeglid

Ärge kirjutage ülesandeid ümber. Lahendage iga ülesanne eraldi lehel (lehtedel). Kirjutage lahendatava ülesande number, oma koha number ja nimi igale ülesande lahenduse lehele eraldi. Ainult sel juhul on Teie tulemuste täpne arvestus garanteeritud.

Kui pole kästud teha teisiti, peaksite kirjeldama mustreid või reegleid, mida materjali põhjal olete tuvastanud. Vastasel juhul Te ei saa lahenduse eest täispunkte.

Ülesanne nr 1 (20 punkti). On antud laused jonkomi keeles ning nende eestikeelsed tõlked:

1. Meneni karuwa anona wedmaan.	<i>Mina tulin ja nägin meest ja koera.</i>
2. Wingkeewa yeediriin.	<i>Sina laulad ja mina ärkan (olevik).</i>
3. Ambib wedmoona awon baan.	<i>Tema (ms) nägi maja ja mina võtsin sea.</i>
4. Yeederenu om banuun.	<i>Tema (ns) ärkab ja võtab leiva (tulevik).</i>
5. Wenenub wingkanuub.	<i>Meie lähme ära ja laulame (tulevik).</i>
6. Oma oka aniib.	<i>Nemad söövad leiba ja joovad vett (olevik).</i>
7. Anon ye weng wengambaranuwa awon ye weng wengambaraneen.	<i>Meie kuuleme koera ja tema (ms) kuuleb siga (tulevik).</i>
8. Ok anaana oon wedmeen.	<i>Mina jõin vee ära ja tema (ns) nägi kala.</i>
9. Yeederenib miniib.	<i>Nemad ärkavad ja tulevad (olevik).</i>
10. Wingkenu wunuun.	<i>Tema (ns) laulab ja läheb ära (olevik).</i>
11. Om bene aneen.	<i>Tema (ms) võtab leiba ja sööb seda (olevik).</i>

(a) Tõlkige eesti keelde:

12. **Om benu aneen.**
13. **Munuuna wunuub.**
14. **Wingkiiwa wengamburuun.**
15. **Anon ye weng wengamberenib yedaraniib.**
16. **Oon wedmaniina karub wedmaneeb.**
17. **Ok wedmeena aniin.**

(b) Tõlkige jonkomi keelde:

18. *Meie lähme ära ja nemad tulevad (tulevik).*
19. *Mina võtan siga ja tema (ms) võtab kala (olevik).*
20. *Tema (ms) nägi vett ja maja ja kuulis koera.*
21. *Sina sööd leiba ja laulad (olevik).*

▲ Jonkomi keel kuulub üld-Uus-Guinea keelkonna oki rühma. Seda räägib umbes 6 000 inimest Paapua Uus-Guineas. —Ivan Deržanski

Ülesanne nr 2 (20 punkti). On antud sõnaühendid juroki keeles ning nende eestikeelsed tõlked suvalises järjekorras:

1. muencherh rohkuen	A. <i>pruun koer</i>
2. perkeryerh holeehl 'wernerh	B. <i>must king</i>
3. muencherh nerhpery	C. <i>must karu</i>
4. s'erkter'ery ch'eeshah	D. <i>valge mari</i>
5. muenchar' pyaap'	E. <i>pruun king</i>
6. pekoyar' tepoo	F. <i>valge koer</i>
7. luuehlson' nerhpery	G. <i>valge pall</i>
8. muenchey cheek'war	H. <i>valge manzanita põõsas</i>
9. muent'er'ery ch'eeshah	I. <i>valge tool</i>
10. ler'ergery cher'ery	J. <i>oranž karu</i>
11. 'errwerhson' slekwoh	K. <i>punane puu</i>
12. muent'er'ery puuek	L. <i>mururoheline särk</i>
13. lo'ogey slekwoh	M. <i>punane sarapuupähkel</i>
14. s'oktoy no'oy	N. <i>lilla mari</i>
15. 'wer'errgerchson' cher'ery	O. <i>must särk</i>
16. lo'ogey no'oy	P. <i>valge hirv</i>
17. tegee'n nerhpery	Q. <i>sinine pall</i>
18. skoyon rohkuen	R. <i>kollane mari</i>

(a) Leidke õiged vasted.

(b) Leidke õiged vasted:

19. muencherhl	S. <i>kanaarilind</i>
20. 'wer'errgerch	T. <i>kohviuba</i>
21. luuehl	U. <i>veri</i>
22. ler'ergerh	V. <i>püim</i>
23. pekoyek	W. <i>lepp</i>
24. skoyon	X. <i>iiris</i>
25. tegee'n	Y. <i>taevas</i>

(c) Tõlkige eesti keelde:

26. **'errwerh**
27. **ler'ergerh rohkuen**
28. **perkeryer'ery ch'eeshah**
29. **pyerrp't'ery ch'eeshah**

(d) Tõlkige juroki keelde:

30. *lilla hirv*
31. *valge king*
32. *kollane pall*
33. *must puu*

(!) Muid seletusi, mida küsimustes pole küsitud, ei oodata ning neid ka ei hinnata.

⚠ Juroki keel kuulub algi keelkonda. Seda räägib 20–100 inimest Loode-Kalifornias. **ch, hl, sh, y, '** on kaashäälikud. **ee, er, err, ue, uue** on täishäälikud.

Lepa koort on vahel kasutatud oranži värvaine valmistamiseks. Manzanita on Põhja-Ameerika läänesast pärinev punakaspruuni koorega väike puu või põõsas. Iiris on helelilla lill.

—Boriss Iomdin, Samuel Ahmed

Ülesanne nr 3 (20 punkti). On antud pahlavi raamatukirjas kirjutatud sõnad keskpärsia keeles:

سسا	A	ككا	B	۱۱۶	C	رر۱۱۱	D	سفف۱۱	E	اسسک	F
سسا	G	سکک۱۱۱	H	سسا	I	۱۱۶	J	سکک	K	سا	L
سکک	M	سکک	N	ککک	O	سکک	P	سکک	Q	سکک	R
سکک	S	سکک	T	سکک	U	سکک	V	سکک	W	سکک	X
سکک	Y	سکک	Z	سکک	AA	سکک	BB	سکک	CC	سکک	DD

Teadlased kasutavad keskpärsia sõnade ladina kirjas kirjapanekul kahte süsteemi. Süsteemi, mida kasutatakse pahlavi kirja edasiandmiseks, nimetatakse *teaduslikuks transliteratsiooniks*. Seevastu süsteemi, mida kasutatakse sõnade oletatava häälduse edasiandmiseks, kutsutakse *transkriptsiooniks*.

Mõningaid sõnu võidi pahlavi kirjas panna kirja mitut moodi. Näiteks sõna *dīdan* 'näge-ma' võidi kirjutada سس۱۱۱ (teaduslik transliteratsioon: **HZYTWN-tn'**) või سس (teaduslik transliteratsioon: **dytn'**).

(a) Viige ülaltoodud sõnad kokku nende teadusliku transliteratsiooni ja transkriptsiooniga. Võtke arvesse, et pahlavi kirjas kirjapandud sõnad võivad vastata mitmele keskpärsia sõnale.

1. °slwn'	<i>āsrōn</i>	<i>preester</i>	18. wh°l	<i>wahār</i>	<i>kevad</i>
2. syd°	<i>syā</i>	<i>must</i>	19. APLA	<i>xāk</i>	<i>maa, tolm</i>
3. DMYA	<i>xōn</i>	<i>veri</i>	20. gwn'	<i>gōn</i>	<i>värv</i>
4. AHTE	<i>xwah</i>	<i>õde</i>	21. LCDr'	<i>tar</i>	<i>üle, kaudu, läbi</i>
5. blbwt'	<i>barbut</i>	<i>lüüra</i>	22. mng	<i>mang</i>	<i>pöörirohi</i>
6. gy°h	<i>giyāh</i>	<i>muru</i>	23. lwlk'	<i>rūrag</i>	<i>ravimtaim, ürt</i>
7. ALBA	<i>čahār</i>	<i>neli</i>	24. ZWZ'N'	<i>drahm</i>	<i>drahm (kaaluühik)</i>
8. dwt'	<i>dūd</i>	<i>suits</i>	25. dlnnk'	<i>dramanag</i>	<i>koirohi</i>
9. mwd	<i>mōy</i>	<i>juuksed</i>	26. NKSWN-tn'	<i>kuštan</i>	<i>tapma</i>
10. gdk'	<i>gēg</i>	<i>varas</i>	27. °wzmbwlt'	<i>uzumburd</i>	<i>smaragd</i>
11. hmyšk'	<i>hamēšag</i>	<i>alati</i>	28. glmwk'	<i>garmōg</i>	<i>soe, kuum</i>
12. LK	<i>tō</i>	<i>sina</i>	29. °hlmn'	<i>Ahremen</i>	<i>kuri vaim</i>
13. gwkl't'	<i>gōgird</i>	<i>väävel</i>	30. °yl°nštr'	<i>Ērān-šahr</i>	<i>aerialaste maa</i>
14. w°c°l	<i>wāzār</i>	<i>turg, laat</i>	31. ywdt°k'	<i>judāg</i>	<i>eraldi, erinev</i>
15. MLKTA	<i>bāmbišn</i>	<i>kuninganna</i>	32. dhšk'	<i>daxšag</i>	<i>märk, tähis; mälu</i>
16. HZWLYA	<i>hūg</i>	<i>sig</i>	33. nh°l	<i>nihāl</i>	<i>noor puu, puuistik</i>
17. zwzk'	<i>zūzag</i>	<i>siil</i>	34. lwcynk'	<i>lawzēnag</i>	<i>mandlimarustus</i>

(b) Üht keskpärsia sõna kirjutatakse pahlavi kirjas tavaliselt teatava graafilise erisusega. Leidke see sõna.

(c) Alltoodud sõnad kujutavad endast mõningate ülaltoodud sõnade alternatiivsed üleskirjutusvõimalusi.

- EE. سس۱۱۱   FF. سس   GG. سس   HH. سسا   II. سس   JJ. سس

Leidke need sõnad ja pange need kirja teaduslikus transliteratsioonis.

(d) Kirjutage pahlavi raamatukirjas:

KK.	DKRA	<i>muy</i>	<i>datlipalm</i>
LL.	dlwnd	<i>druwand</i>	<i>kuri, patune, ebaõiglane</i>
MM.	stwl	<i>stōr</i>	<i>hobune</i>
NN.	cmbl	<i>čambar</i>	<i>ring, rõngas, võru</i>

(!) Muid seletusi, mida küsimustes pole küsitud, ei oodata ning neid ka ei hinnata.

⚠ Keskpärsia keel kuulub indoeuroopa keelkonna iraani harusse. Seda räägiti Sassaniidide impeeriumis ja see säilis sajandite vältel kirjakeelena, eriti zoroastriitliku kaanoni tõlgetes.

Siin kasutatav transkriptsioon vastab 3. sajandisse rekonstrueeritavale hääldusele. Märk $\bar{\text{}}$ näitab, et täishäälik on pikk. $\check{\text{c}} = t\check{\text{s}}$ sõnas *tšello*; $h = h$ sõnas *hää*; $\check{\text{j}} = j$ ingliskeelses sõnas *judge*; $\check{\text{s}} = \check{\text{s}}$ sõnas *šokolaad*; $w = w$ ingliskeelses sõnas *win*; $x =$ kurgu-*h* sõnas *krahh*; γ on kurgu-*h* heliline vaste; $y = j$ sõnas *jõgi*; $z = z$ ingliskeelses sõnas *zebra*.

Tänapäeva iraani keelte tundmine on lahendamise seisukohalt ebaoluline.

—*Andrei Nikulin (konsultant: Miguel Ángel Andrés Toledo)*

Ülesanne nr 4 (20 punkti). All on toodud mõned sõnad läänetarangani keeles ja verbi-
 tüved. Igaiüks neist on esitatud nn. reduplitseeritud vormis selle keele kahes murdes. Redup-
 litseeritud vormi kasutatakse partitsiibi või adjektiivina.

		põhjamurre	rannamurre
dakeru	<i>nemad kraabivad</i>	darkeru	dakerukeru
rɔbik	<i>see on tõmp</i>	rɔbrɔbik	rɔbirɔbik
alema	<i>paremal</i>	amlema	alemalema
makay	<i>sina ronid</i>	makmakay	mamakay
apúk	<i>muu</i>	akpuk	apukpuk
lɔpay	<i>külm</i>	lɔplɔpay	lɔpalɔpay
payláwana	<i>tema on jutukas</i>	paylawlawana	paylalawana
kalpaŋir	<i>see on põikpäine</i>	kalpaŋpaŋir	kalpapaŋir
garków	<i>orb olema</i>	garkɔwkɔw	garkɔwkɔw
eyleka	<i>tema mängib</i>	eylekleka	eyleleka
dubemna	<i>tema on seitsmes</i>	dumbemna	dubembemna
maylewa	<i>puu (liik)</i>	maylelewa	maylelewa
matay	<i>tema silm</i>	matmatay	matamatay
mɔna	<i>ees(pool)</i>	mɔnmɔna	mɔnamɔna
bebar	<i>kartma</i>	bebebar	bebebar
jaŋil	<i>see on mäda</i>	jaŋjaŋil	jajaŋil
letna	<i>tema on mees</i>	letletna	letletna
ernɔnaw	<i>tema roomab</i>	ernɔnɔnaw	ernɔnɔnaw

Täitke lüngad:

		põhjamurre	rannamurre
ɛtalenɔ	<i>tema kuuleb</i>	?	?
jaga	<i>valvama</i>	?	?
gasírana	<i>tema on vana (naine)</i>	?	?
daramota	<i>nemad oksendavad</i>	?	?
pɔwna	<i>tema haiseb</i>	?	?
ɛrtɔpa	<i>tema peseb</i>	?	?
dabuka	<i>nemad unistavad</i>	?	?
ɲuɲim	<i>see on märg</i>	?	?
igóŋ	<i>tema müüb</i>	?	?

△ Läänetarangani keel kuulub austroneesia keelkonda. Seda räägib 7 000 inimest Aru saartel Indoneesias. **ɲ** = *n* eesti sõnas *kang*. **j**, **r**, **w**, **y** on kaashäälikud. **ɛ**, **ɔ** on täishäälikud. Märk ´ näitab rõhku; kui sellist märki ei ole, on rõhk eelviimasel silbil.

—Elysia Warner (konsultant: Richard Nivens)

Ülesanne nr 5 (20 punkti). On antud laused nooni keeles, mis on öeldud nooni „nädala“ erinevatel päevadel, ning nende eestikeelsed tõlked:

bvutful öeldud

1. fɔgò cí nú bvúmbòn.
me ncí nò: ntõ fòwáy bvúmbòn.
2. wò nú yú: cóŋ kèŋkfũ bvúsòw.
3. kwò:n nú bóy fí me bvúzhí.

- Eile oli **bvumbon**.
Bvumbonil ma tulin turule.
Bvusɔwil sa varastad jamssi (tulevik).
Bvuzhil naine aitab mind (tulevik).*

bvusɔwil öeldud

4. wvù tò nò: bõŋ ɲwà bvûŋkâ:.
5. fò shě ntfũ: nú bvútfũ.
me nú mbóy ncáw mutù bvútfũ.
6. wvù bê: yò kwò:n èbèn.
7. wò tò nò: yõw cõŋ.

- Bvunɲkal** ta leidis raamatu.
 Ülehomme on **bvutfu**.
Bvutful ma valin auto välja (tulevik).
 Täna ta tappis naise.
 Sa kuulsid varast ammu.*

bvukemal öeldud

8. ntfũ: nú bvûŋkâ:dèn.
cõŋ nú bóy bõŋ bèsèn bvûŋkâ:dèn.
9. me mbê: ncáw ɲwà èbèn.
10. dièmsěn nú yén wvù lě.
11. kefwe cí nú bvûŋkâ:.

- Homme on **bvunɲkaden**.
Bvunɲkadenil varas leiab meid üles (tulevik).
 Täna ma valisin raamatu välja.
 Mees kohe-kohe näeb teda.
 Üleeile oli **bvunɲka**.*

bvunɲkal öeldud

12. me nú nfí dièmsěn.
13. kwò:n cí nò: yèn wáy é bvútfũ.
14. bèsèn nú gé: cóŋ mutù èbèn.
15. bó nò: yèn me lé fòwáy.

- Ma kohe-kohe aitan meest.
Bvutful naine nägi turgu.
 Täna me varastame auto (tulevik).
 Nad just nägid mind turul.*

(a) Tõlkige eesti keelde:

bvuŋkadenil öeldud

16. bvúsòw nú fò shě ntfũ.
17. me nú ŋgé: nyén kèŋkfũ lé èbèn.
18. wvù tò nô: yèn bèsèn ě bvúmbòn.
19. bèsèn nú bóy tó fòwăy bvúzhí:dèn.

(b) Nooni nädala esimene päev on **bvutfu**. Milline on nooni päevade järjekord?

(c) Tõlkige nooni keelde:

bvumbonil öeldud

20. *Bvusɔwil ma aitasin meest.*
21. *Varas just varastas jamssi.*
22. *Bvuŋkadenil ma kuulen autot (tulevik).*
23. *Täna naine tapab mehe (tulevik).*
24. *Täna mees nägi sind.*

⚠ Nooni keel kuulub Atlandi-Kongo keelkonna bebelike keelte rühma. Seda räägib umbes 40 000 inimest Kamerunis.

ɛ ja ɔ on täishäälikud. ŋ, sh, y ja zh on kaashäälikud. Märk : näitab, et täishäälik on pikk. Märgid tähtede peal näitavad toone: ˊ kõrge, ˆ langev (kõrge ↘ madal), ˊˊ langev (keskmine ↘ madal), ˊˊˊ madal, ˊˊˊˊ tõusev (madal ↗ keskmine), ˊˊˊˊˊ tõusev (madal ↗ kõrge); kui ei ole ühtegi neist, on silbi toon keskmine.

Jamsijuur on jamsi (teatud troopiline taim) söödav mugul.

—*Samuel Ahmed*

Toimetajad: Samuel Ahmed, Božidar Božanov, Ivan Deržanski (tehn. toim.), Hugh Dobbs, Dmitri Gerassimov, Shinjini Ghosh, Ksenija Giljarova, Stanislav Gurevič, Gabrijela Hladnik, Boriss Iomdin, Bruno L’Astorina, Tae Hun Lee (vast. toim.), Tom McCoy, Andrei Nikulin, Miina Norvik, Tung-Le Pan, Aleksejs Peguševs, Aleksandr Piperski, Marija Rubinštein, Daniel Rucki, Artūrs Semeņuks, Nathan Somers, Milena Veneva, Elysia Warner.

Eesti tekst: Miina Norvik.

Edu!